

ŞİRKETLERİN KENDİ PAYLARINI ALMA VE ELDEN ÇIKARMALARI İŞLEMLERİNİN VERGİ KANUNLARI İLİŞKİSİ

1. GİRİŞ

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu 2012 yılı Temmuz ayından bu yana yürürlükte bulunmaktadır. 6102 sayılı kanunun 379'ncü maddesi ile 389'ncü maddesi arasında yer alan 10 madde "Şirketin kendi paylarını iktisap veya rehin olarak kabul etmesi" başlığı altında sıralanmış ve yazımızın konusunu oluşturan hususlara yasal düzenleme getirmiştir.

6102 sayılı TTK'da getirilen bu maddeler eski TTK' da düzenlenmemiş olup üstelik şirketin kendi paylarını iktisap etmesi söz konusu olduğunda bu işlemin geçersiz sayılacağı eski TTK' da hüküm altına alınmıştır. Her ne kadar Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca çıkarılan tebliğler ile bu nevi bir iktisaplar mümkün görülmüş olsa dahi (% 10 oranını aşmamak üzere) TTK ile geçersiz sayılması neticesinde uygulamada söz konusu işlemler yapılamaz durumda bulunmaktaydı.

Bugün itibarıyla 6102 sayılı kanunun 379 ila 389'ncü maddelerinde yapılan düzenlemeler, Türkiye Muhasebe Standartları ve SPK tebliğleri kapsamında uygulamayı yasal zemine oturtmuş ve mümkün hale getirmiştir.

Şirketlerin hisse senetleri ve ortaklık paylarının iktisap edilmesi uygulaması sadece Anonim Şirketleri değil aynı zamanda Limited şirketleri ve sermayesi paylara bölünmüş diğer şirket türlerini de kapsamaktadır.

Şirketlerin elde ettikleri kendi paylarını elden çıkarmaları halinde Kurumlar Vergisi Kanunu İştirak hissesi satış istisnası, emisyon primi istisnası ve Katma Değer Vergisi karşısındaki durumu bu yazıda ele alınmaktadır. Platform toplantısında konu yukarıda belirtilen sıra ile ele alınmış ve tartışılmış bulunmaktadır.

2. TÜRK TİCARET KANUNU DÜZENLEMELERİ

Yukarıda da belirtildiği gibi 6102 sayılı TTK özellikle 379, 381, 384, 385 ve 386'ncü maddelerinde ivazlı bir şekilde şirketin kendi paylarını iktisabını ve elden çıkarılmasını düzenlemiş bulunmaktadır.

Kanunun 383, 384 ve 386'ncü maddelerinde ise ivazsız iktisap edilme halinde yapılacak işlemler düzenlenmiştir.

TTK'nın ivazlı iktisap edilme ile ilgili düzenlemeleri aşağıda özetlenmektedir.

•Şirketin kendi paylarını iktisap ve rehin olarak kabul etmesi:

Madde 379: Bir şirket kendi paylarını, esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktarda, ivazlı olarak iktisap ve rehin kabul edemez. Bu hüküm, bir üçüncü kişinin kendi adına, ancak şirket hesabına iktisap ya da rehin olarak kabul ettiği paylar için de geçerlidir. Payların iktisap edilebilmesi için, genel kurulun yönetim

kurulunu yetkilendirmesi şarttır. En çok 5 yıl için geçerli olacak bu yetkide payların itibari değer sayıları bedelin alt ve üst sınırı gösterilir. İktisap edilecek payların bedelleri düşüldükten sonra, kalan şirket net aktifi, en az esas veya çıkarılmış sermaye ile kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olmalıdır.

•**Yakın ve ciddi kaybın önlenmesi:**

Madde 381: Bir şirket yakın veya ciddi kayıptan kaçınmak için gerekli olduğu takdirde, kendi paylarını 379'ncü maddeye göre genel kurulun yetkilendirmeye ilişkin kararı olmadan da iktisap edebilir. Yönetim kurulu ilk genel kurula iktisap sebep ve amacı, iktisap edilen payların sayıları, itibari değerlerin toplamı ve sermayenin ne kadarını temsil ettiği, bedeli ve ödeme şartları hakkında yazılı bilgi verir.

•**Elden çıkarma:**

Madde 384: İktisap edilen paylar, şirket için herhangi bir kayba yol açmadan devirleri mümkün olur olmaz ve herhalde iktisaplarından itibaren üç yıl içinde elden çıkarılırlar. Meğerki sermayesinin yüzde onunu aşmasın.

•**Aykırı iktisap halinde elden çıkarma.**

Madde 385: 379 ila 385 'inci maddelere aykırı bir şekilde iktisap edilen veya rehin olarak alından paylar, iktisapları ve rehin olarak kabulleri tarihinden itibaren en geç altı ay içinde elden çıkarılır ya da üzerlerindeki rehin kaldırılır.

•**Sermayenin azaltılması.**

Madde 386: 384 ve 385 'inci maddeler uyarında elden çıkarılmayan paylar, sermayenin azaltılması yoluyla hemen yok edilir.

•**Hakların kullanılması.**

Madde 389: Şirketin iktisap ettiği kendi payları ile yavru şirket tarafından iktisap edilen ana şirketin payları, ana şirket genel kurulunun toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bedelsiz payların iktisabı hariç, şirketin devraldığı kendi payları hiçbir pay sahipliği hakkı vermez. Yavru şirketin iktisap ettiği ana şirket paylarına ait oy hakları ile buna bağlı haklar donar.

3. SERMAYE PİYASASI KANUNU DÜZENLEMELERİ

Şirketin kendi paylarını iktisap etmeleri, belli oranda (%10) muhafaza etmeleri ve bu oran dışındaki payları elden çıkarmaları Geri Alınan Paylar Tebliği (II-22.1) adı altında yayınlanmıştır.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 22, 48, 101 ve 108'nci maddelerine göre çıkartılmış bulunan tebliğ 03.01.2014 tarih 28871 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış bulunmaktadır. Tebliğin kapsamı, geri alınan payların elden çıkartılması ve itfası ile geri alınan payların muhasebeleştirilmesi düzenlemeleri aşağıda özetlenmektedir.

Kapsam

Madde 2:

Tebliğ, ortaklıkların kendi paylarını satın alması veya rehin olarak kabul etmesine, geri alınan payların elden çıkarılması veya itfasına, bu hususların kamuya açıklanmasına ve geri alımların bilgi suiistimali veya piyasa dolandırıcılığı sayılmayacağı hallere ilişkin usul ve esasları düzenler. Tebliğ hükümleri, ortaklık tarafından kendi paylarının satın alınması sonucunu doğuracak bir sermaye piyasası aracı satın alınması veya ihraç edilmesi durumlarında da geçerlidir.

Geri alınan payların elden çıkarılması ve itfası

Madde 19:

Geri alınan paylar ile bu paylar nedeniyle edinilmiş bedelsiz paylar bu Tebliğin 9uncu maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasındaki şartlara uymak şartıyla süresiz olarak elde tutulabilir.

Tebliğ hükümlerine aykırı olarak geri alınan paylar, geri alım tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde elden çıkarılır. Bu süre boyunca satılamayan paylar sermaye azatlımı suretiyle itfa edilir.

Tebliğ'in 16ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hariç olmak üzere geri alınan payların ortaklığın ödenmiş veya çıkarılmış sermayesinin yüzde onunu aşan kısmı, herhangi bir kayba yol açmadan devirleri mümkün olur olmaz ve her halükarda elde edilmelerinden itibaren üç yıl içinde elden çıkarılır. Bu süre zarfında elden çıkarılmayan paylar sermaye azatlımı suretiyle derhal itfa edilir.

Geri alınan paylar Kurulun fon çıkışı gerektirmeyen sermaye azatlımı usullerine göre itfa edilir.

Geri alınan payların muhasebeleştirilmesi

Madde 20:

Geri alınan payların muhasebeleştirilmesinde Kurulun finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri ile TMS/ TFRS'ler esas alınır.

Geri alınan payların geri alım bedeli kadar yedek akçe ayrılarak öz kaynaklar altında kısıtlanmış yedek olarak sınıflandırılır. Geri alınan payların ve söz konusu yedek akçelerin finansal tablolarda gösterimi Kurul tarafından ilan edilen formatlar uyarınca yapılır. Bu fıkra kapsamında ayrılan yedekler, geri alınan paylar satıldıkları veya itfa edildikleri takdirde geri alım değerlerini karşılayan tutarda serbest bırakılır.

Madde 20'de atıf yapılan TMS/ TFRS standartlarında ise konu KGK tarafından yayınlanan 32 sayılı standartta düzenlenmiştir. Standartın 33 ve 34 nolu paragrafları aşağıda belirtilmektedir. İşletmenin geri satın alınan kendi hisseleri işletmenin öz kaynağına dayalı finansal araçlarını yeniden edinmesi durumunda, bu araçlar ("İşletmenin geri satın alınan kendi hisseleri") öz kaynaktan düşülür. İşletmenin öz kaynağına dayalı finansal araçlarının alışından,

satışından, ihracından ya da iptalinden dolayı kar veya zarara herhangi bir kazanç ya da kayıp yansıtılmaz. Bunun gibi,, işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri, işletme tarafından ya da konsolide edilmiş şirketler grubunun diğer üyeleri tarafından geri alınabilir yada elde tutulabilir. Alınan ya da ödenen tutarlar doğrudan öz kaynakta muhasebeleştirilir.

“TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardı uyarınca, işletmenin geri satın alınan kendi hisselerinin elde bulundurulan tutarı ya finansal durum tablosunda (bilançoda) ya da dipnotlarda ayrı ayrı kamuoyuna açıklanır. İşletme, öz kaynağına dayalı finansal araçlarını ilişkili taraflardan geri satın alması durumunda “TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları” Standardı ile uyumlu olarak kamuoyuna açıklamada bulunur.

4. VERGİ KANUNLARI UYGULAMASI VE GÖRÜŞMELER

Yukarıdaki bölümde Türk Ticaret Kanunu hükümleri belirtildikten sonra Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca çıkarılmış olan Geri Alınan Paylar Tebliği ve Kamu Gözetim ve Muhasebe Standartları Kurumunca yayınlanmış olan Türkiye Finansal Raporlama Standardı 32'nin ilgili bölümü değerlendirilmiş bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere bir şirket (Anonim veya Limited) kendi hissesini veya ortaklık payını satın alabilir. Bu payın hisse senedine bağlanması yanında ortaklık payı şeklinde olması da mümkündür.

Bu pay % 10 oranını aşmadığı takdirde herhangi bir sınırlama olmaksızın aktifte tutulabilir. % 10 luk sınırın üzerinde satın alınması durumunda TTK 384' e göre iktisaplarda üç yıl, TTK 385'e göre iktisaplarda ise en geç 6 ay içinde elden çıkarılma zorunludur. SPK Geri Alınan Paylar Tebliği ise sadece 1 yıllık süre olarak konuyu düzenlemiştir.

Sonuçta Şirket iktisap ettiği payların yüzde 10'unu aşan kısmını elden çıkartmak zorundadır. Bu mümkün olmadığı halde sermaye azaltımı yapılarak hisseler yok edilecektir. Geri Alınan Paylar Tebliği sermaye azaltılması halinde bu işlemin “Fon Çıkışı Gerektirmeyen Sermaye Azaltımı” olarak işlem göreceğini açıklamıştır.

Bu açıklamalar karşısında konu ile ilgili soru ve sorunlar görüşülmüş ve büyük bir çoğunluk aynı görüşte birleşmiştir.

4.1. Şirketin satın aldığı kendi hisselerinin iştirak hissesi tanımına girip girmeyeceği hususu ile ilgili görüş

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5/1 maddesi Tam mükellefiyete tabi bir başka kurumun sermayesine katılımlardan elde ettikleri kazançları iştirak kazancı tanımına sokmuştur. 1 no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde de iştirak payları hisse senedi ve ortaklık payı ortak tanımlanmıştır. Şirketin kendi hissesini alması “Tam mükellef bir başka kurum” tanımına aykırıdır. Buradan hareketle 5/e maddesindeki iki tam yıl elde bulundurulan iştirak hissesi satış kazancı istisnası kavramı burada kapsam ve uygulama dışında kalmaktadır.

4.2. Şirketin kendi paylarını atın alması öz kaynağı eksiltip eksiltmeyeceği ile ilgili görüş

Satış anında işletmeye nakit girdisi sağlayacak hisse payı öz kaynak eksisi midir? İştirak hissesi tanımına girmeyen şirketin kendi payları menkul kıymetler içinde veya bağlı kıymetler içinde izlenmesi mümkün görülmektedir. Ancak SPK Tebliği ve KGK'nın yayınladığı TFRS - 32 Standardı bu hisselerin öz kaynak eksisi olduğunu ve bu şekilde muhasebe kaydı yapılmasını öngörmektedir.

Fakat yukarıda çeşitli yönleriyle ele alınan mevzuatta da görüleceği üzere bu paylar elden çıkarılma zorunluluğu olan paylardır. Nakit çıkışı karşılığı elde edilmişlerdir. Satılmaları halinde yine nakit girişi söz konusu olup, bir başka menkul kıymet alımından farkları yoktur. Bu aşamada öz kaynak eksisi olduğunu söylemek güçtür.

Sermaye azaltımı yoluyla yok edilmeleri zorunlu olduğunda ise öz kaynak eksisi oluşacağı açıktır.

TFRS uygulayan işletmelerde öz kaynak eksisi gibi işlem yapılmalıdır. Ancak öz kaynak eksisi şeklindeki yorum platformda büyük çoğunlukla kabul edilmemiştir.

Borsada işlem görmeyen şirketlerde ise menkul kıymet veya bağlı kıymet olarak muhasebeleşebilir şeklinde görüş söz konusu olmuştur.

4.3. Emisyon priminin söz konusu olup olmayacağı ile ilgili görüş

Emisyon primi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5/1-c maddesinde düzenlenmiş olup sadece anonim şirketler için söz konusudur. Anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibari değeri aşan kısmı olarak tanımlanmış ve istisnalar içerisinde yer almıştır. Bir anonim şirket kuruluş veya sermaye artırımını sırasında nominal bedelin üstünde bir bedel ile hisselerini halka arz edip bu esnada kendisi de bu hisselerden alırsa emisyon primi söz konusu olabilecektir. Ancak konunun transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ve fon aktarımı yönlerine önemle işaret edilmiştir. Daha önce ihraç edilmiş veya ödenmiş sermayeyi temsil eden hisselerin ortaktan satın alınmasında emisyon primi oluşmayacaktır.

4.4. Katma Değer Vergisi karşısındaki durumu ile ilgili görüş

Konu 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu açısından ele alındığında 17/4-g maddesinde hisse senedi teslimlerinin KDV'den istisna olduğu belirtilmektedir. Limited şirket hisse payı ise hisse senedi hükmünde olmadığı ve kıymetli evrak vasfı bulunmadığı malumdur. Hisse senedi teslimlerinde elde bulundurma süresine bakılmaksızın KDV olmayacak ancak Limited şirket hisselerinin devrinde KDV uygulanacaktır.

5. SONUÇ

Platformda konu ayrıntılarıyla görüşülmüş yukarıdaki sorulara verilen yanıtlarda büyük çoğunluk mutabık kalmıştır. 6102 sayılı yasa ile getirilen 379 ila 389 maddeler arasında yer

alan Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi aslında Avrupa BirliĐi ve diğer sermaye piyasaları mevzuatı ile uyumu sağlamaya yönelik bir dŐzenlemedir. 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 6102 sayılı TŐrk Ticaret Kanunundan yaklaşık 6 yıl önce yŐrŐrlŐĐe girmiŐtir.

Bu itibarla 5520 sayılı kanunun 5'nci maddesinde yer alan bir baŐka kurumun sermayesine katılım szŐnŐn “baŐka” szŐ çıkarılarak dŐzenlenmesi daha doğru olacaktır. Esasen söz konusu madde, ūzerinden kurumlar vergisi denmiŐ bir geliri bir daha vergilememeyi öngörmektedir. Kendi hissesini alan Őirketin alacağı kar payı da kurumlar vergisi yŐkŐ taŐımaktadır. Bu itibarla iŐtirakten farkı olmamalıdır.